

Dr hab. Alicja Kalus, prof. uczelni

Opole, dn. 08.09.2022 r.

Instytut Psychologii

Uniwersytet Opolski

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Julii Łopuszańskiej pt. Zaufanie a intymność w związkach narzeczeńskich

napisanej pod kierunkiem dr hab. Bogusławy Lachowskiej, prof. KUL

Rozprawa doktorska **mgr Julii Łopuszańskiej** pt. Zaufanie a intymność w związkach narzeczeńskich składa się ze streszczenia w języku polskim i angielskim, wstępu, ośmiu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisu tabel i rysunków oraz aneksu (13 załączników). Praca liczy 187 stron.

Rozdział 1. stanowi wprowadzenie do problematyki bliskich relacji. Autorka prezentuje rozumienie bliskich związków interpersonalnych w polskiej i zagranicznej literaturze. Na tle psychologicznych definicji bliskich związków interpersonalnych Autorka omówiła specyfikę narzeczeństwa jako bliskiej relacji interpersonalnej, którą opisuje jako relację intymną, romantyczną. W dalszej kolejności Autorka prezentuje wybrane koncepcje teoretyczne, które pozwalają zrozumieć uwarunkowania wchodzenia w bliskie relacje i trwania w nich (paragraf 1.2). W mojej opinii Autorka przedstawiła bardzo rzetelną analizę ustaleń teoretycznych. Zabrakło mi jednak syntetycznego ujęcia prezentowanych założeń. Proponuję, biorąc pod uwagę publikację pracy doktorskiej w przyszłości opracowanie najważniejszych dotychczasowych ustaleń prezentowanego materiału w par. 1.2. Dalsze rozważania w pierwszym rozdziale dotyczą dynamiki rozwoju bliskich relacji, by na ich tle omówić specyfikę narzeczeństwa jako pierwszej fazy w cyklu rozwoju rodziny. Autorka słusznie podkreśla dynamiczny charakter rodziny, która przechodzi przez kolejne fazy rozwoju, a narzeczeństwo stanowi jej bardzo ważny etap.

Niewątpliwie **Doktorantka podjęła bardzo ważny społecznie problem badawczy**, który dotyczy relacji romantycznej na etapie narzeczeńskim. Należy podkreślić, że nie należy on do często eksplorowanych problemów badawczych przez badaczy. W klasycznych typologiach cyklu rozwoju rodziny dostępnych w literaturze rzadko wyodrębnia się okres, który

poprzedza fazę małżeńską. Co więcej, Doktorantka przystąpiła do **rozwiązywania tego problemu w sposób oryginalny**. Okres ten jest rozumiany przez Autorkę jako etap „nawiązywania, stabilizowania i podejmowania zobowiązań” (s. 2). Na oryginalność składa się osadzenie badań nad okresem narzeczeństwa w ujęciu relacyjnym i dynamicznym. Jak sama Autorka dysertacji słusznie podkreśla, badacze dotychczas skupiali się „głównie na analizie czynników związanych z pojedynczą jednostką” (s. 9), co czyni realizowany przez mgr Julię Łopuszańską projekt badawczy **nowatorskim. Problem badawczy jest także bardzo aktualny**, gdy odnieść go do aktualnych zagrożeń współczesnej rodziny za jakie należy niewątpliwie uznać rosnące zjawisko rozwodów, czyli rozpadu bliskich relacji interpersonalnych. Autorka dysertacji słusznie przyjmuje za Fletcher, Simpson i Thomas (2000), że „wczesne etapy rozwoju relacji mogą mieć trwały wpływ na przebieg rozwoju bliskich związków w dalszych fazach” (s. 36). Rozdział 2. – zgodnie z tytułem – opisuje zagadnienie intymności w relacji i interakcji, nie pomija także rozumienia intymności jako cechy jednostki. W dalszej części (par. 2.2) Doktorantka omawia wybrane koncepcje teoretyczne intymności. Rozdział 3. prezentuje zagadnienie zaufania w związkach interpersonalnych. W par. 3.1 Autorka recenzowanej dysertacji szczegółowo omawia „znaczenie zaufania w życiu społecznym” (s. 56-62). Wydaje się, że zawarte w tej części pracy treści wykraczają nieco poza zakres realizowanego projektu i proponuję rozważyć ich usunięcie planując publikację. Zasadnicze rozważania teoretyczne z punktu widzenia tematu opracowania umieszcza Doktorantka w paragrafie 3.2, gdzie omawia zaufanie jako cechę jednostki i relacji. Szczególne miejsce (par. 3.2.3) zajmują rozważania dotyczące diadycznego modelu zaufania Jeffrey’ a A. Simpsona. Model ten, w ocenie Doktorantki stanowi próbę połączenia zaufania jako stałej dyspozycji jednostki i cechy relacji. Tak zaproponowana struktura treści w rozdziale trzecim jawi się jako w pełni uzasadniona z punktu widzenia tematu opracowania. Rozdział 4 obejmuje omówienie dotychczasowych wyników badań nad związkiem zaufania i intymności w związkach interpersonalnych. Autorka przytacza wyniki badań w odniesieniu do literatury polskiej i anglojęzycznej. Zasadniczo prezentuje aktualny stan badań, jednak nie rezygnuje także z literatury stosunkowo odległej. W mojej opinii odwołanie się do literatury z lat 90. nie umniejsza wartości pracy. Pokazuje rozwój badań nad związkiem pomiędzy zaufaniem a intymnością w czasie. To, czego mi zabrakło w tej części pracy, to przedstawienie wyników badań w układzie chronologicznym, by uwypuklić rozwój badań w tym obszarze, a także syntetycznego podsumowania aktualnego stanu badań. Zastanawia mnie także, dlaczego Autorka dysertacji zdecydowała się na wyszczególnienie odrębnego rozdziału (R. 4), który objętościowo odbiega od pozostałych w części teoretycznej.

Być może można byłoby zrezygnować z odrębnego rozdziału, a zawarte w nim treści zawrzeć w paragrafie 3.3.

Zawartość rozdziałów 1 – 4 bez wątpienia dowodzi, że Autorka **wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną w zakresie psychologii**, opiera się na szerokiej literaturze polskiej i anglojęzycznej. Na prezentowaną literaturę składają się głównie oryginalne prace badawcze. Z całą pewnością można więc stwierdzić, że Doktorantka doskonale orientuje się w polsko i anglojęzycznej literaturze psychologicznej dotyczącej zaufania i intymności w związkach interpersonalnych, w sposób szczególny w tych o charakterze romantycznym. Ponadto, podkreślić należy, że choć Autorka najczęściej przytacza wyniki dotychczasowych ustaleń badaczy, to podejmuje także próbę krytycznego ustosunkowania się i przekonująco z nimi dyskutuje.

Podsumowując, można stwierdzić, że rozdziały 1 – 4 stanowią bardzo dobre kompendium wiedzy na temat specyfiki narzeczeństwa i bliskich relacji interpersonalnych. Autorka wskazuje także na luki w badaniach, które stanowią rzetelne podstawy do sformułowania celu badań własnych. Już na tym etapie należy stwierdzić, że **Doktorantka Julia Łopuszańska posiada umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej w dyscyplinie psychologia**.

Rozdział 5. przedstawia metodologię badań własnych Autorki, w tym przedmiot, cel, problemy i hipotezy badawcze, model zależności między badanymi zmiennymi. W rozdziale 6 omówiono charakterystykę badanych osób i zastosowanych narzędzi badawczych, omówiono strategię badań własnych oraz zastosowane analizy statystyczne. Należy uznać, że Doktorantka wykazała się bardzo dobrym warsztatem badawczym. Dotarcie, we współpracy ze studentami ostatnich lat psychologii do grupy 147 par (w sumie 294 osoby) wymagało dużych umiejętności logistycznych. Kryteria doboru osób badanych są dobrze uargumentowane.

Autorka sformułowała dwa pytania badawcze (P1 i P2). Zaprezentowała w sposób graficzny model testowania zależności między badanymi zmiennymi. Odpowiednio do sformułowanych pytań badawczych postawiła 7 hipotez. Hipotezy te należy uznać za przekonujące z perspektywy wiedzy naukowej i wyczerpująco uzasadnione w oparciu o dotychczasowe wyniki badań lub w oparciu o założenia przyjętych modeli teoretycznych. Założenia teoretyczne zostały trafnie sformułowane. Zarówno zmienna zaufanie, jak i intymność

rozumiane są jako właściwość interakcji z konkretnymi partnerami. **Tak zaprojektowane badania należy uznać za nowatorskie w polskiej literaturze.**

Niewątpliwym walorem prowadzonych badań są intensywne podłużne badanie diad (*ang. distinguishable dyads*) przy użyciu *daily-diary method*. Ponieważ badania tego typu należą do nielicznych w Polsce, rozprawa doktorska jest pracą oryginalną, podejmującą istotną i wciąż aktualną problematykę w mało, jak dotychczas eksplorowany sposób. Zastosowanie metody dzienniczków posiada dużą wartość poznawczą, ale także terapeutyczną. Autorka właściwie uzasadnia użycie tej metody, odnosząc się do oceny rzeczywistej aktywności w relacjach społecznych w codziennym życiu. Oprócz tego Doktorantka zastosowała Kwestionariusz danych osobowych, który zawiera formularz świadomej zgody na udział w badaniu, co świadczy o wrażliwości etycznej Badaczki, Skalę Zaufania J. K. Rempel, J. G. Holmes, M. P. Zanna w polskim opracowaniu B. Lachowskiej. Charakterystyka użytych narzędzi badawczych jest rzetelna i wyczerpująca. Narzędzia badawcze w pełni odpowiadają przyjętym założeniom teoretycznym i metodologicznym.

Rozdziały 5, 6 i 7 przekonują, że Doktorantka posiada bardzo dobrą umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. W tej części rozprawy doktorskiej zawarte są szczegóły metodologiczne badań własnych, ale i omówione są kluczowe dla metodologii nauk pojęcia.

Najważniejszą część rozprawy doktorskiej stanowi prezentacja, analiza (R. 7) i dyskusja (R. 8) wyników badań własnych. Dyskusja wyników obejmuje 18 stron tekstu. Otrzymane wyniki badań Autorka poddała analizom statystycznym przy użyciu programu IBM SPSS Statistics 28, zaś analizy wielopoziomowe prowadziła w oparciu o program statystyczny R w pakiecie LME4. Użyła właściwych testów statystycznych. Zawarła w tekście przekonujące uzasadnienie dla zastosowanych testów statystycznych w opracowaniu wyników badań własnych. Prezentację wyników swoich badań Autorka prowadzi w sposób rzetelny, uporządkowany. Omawiając wyniki badań przytacza treść hipotez badawczych, co ułatwia czytelnikowi odbiór prezentowanych treści. Nie mam zastrzeżeń natury metodologicznej co do przeprowadzonych badań empirycznych. W mojej opinii badania zostały zaplanowane, zrealizowane i zanalizowane wzorcowo. Dyskusję otrzymanych wyników Autorka prowadzi w sposób uporządkowany, rzetelny, odnosząc się do dotychczasowych ustaleń w literaturze i do założeń wynikających z przyjętych modeli teoretycznych. Doktorantka odważnie formułuje także ograniczenia własnych badań. Niewątpliwie walorem recenzowanej pracy doktorskiej jest wskazanie możliwości zastosowania otrzymanych wyników badań w praktyce

psychologicznej. Na podkreślenie zasługuje także bogate piśmiennictwo polskie i anglojęzyczne. Ponieważ w takim ujęciu przeprowadzono nieliczne badania, rozprawa doktorska jest pracą oryginalną, podejmującą istotną i wciąż aktualną problematykę.

Reasumując, przedstawioną do oceny rozprawę doktorską należy uznać jako niezmiernie ważny ze społecznego punktu widzenia, bardzo dobrze zrealizowany projekt badawczy, który oceniam bardzo wysoko.

Stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji dysertacja Pani mgr Julii Łopuszańskiej Zaufanie a intymność w związkach narzeczeńskich spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim, zgodnie z art. 13.1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym z dnia 14.03.2003 r. i mam zaszczyt przedstawić Radzie Instytutu Dyscypliny Psychologia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II wniosek o dopuszczenie Pani mgr Julii Łopuszańskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

-5-

Alicja Kalus

